

Korab Karpowicz, W. Julian (2017). *Harmonia społeczna: Czyli zasady szczęśliwego społeczeństwa*. Biblioteka Myśli Współczesnej. Warszawa: Państwowy Instytut Wydawniczy, ss. 234.

Harmonia społeczna autorstwa W. Juliana Korab-Karpowicza, rozwinięcie i wyeksplikowanie idei z *Traktatu polityczno-filozoficznego* (Korab-Karpowicz, 2015), doskonale wpisuje się w klimat współczesności. Z całą pewnością stałoby się tak w każdej innej epoce, bowiem poruszana w książce problematyka ludzkiej egzystencji oraz poszukiwania szczęścia i dobrego porządku społecznego stanowiły zawsze przedmiot obserwacji i rozważań myślicieli. Wracając do spuścizny myśli klasycznej i chrześcijańskiej, do których odniesienie jest bardzo widoczne w książkach prof. Korab-Karpowicza, owa zdolność do autorefleksji i analizy uwarunkowań obserwowanych zjawisk, specyficzna jedynie dla człowieka, uzasadnia twierdzenie o naszej wyjątkowości.

Autor *Harmonii społecznej* zauważa, iż pragnienie pokojowego współistnienia i szczęścia towarzyszyły człowiekowi od wieków. Zasadnicze wydaje się pojęcie wspólnoty. Sama nazwa „wspólnota” jest nośnikiem pewnych wartości. Funkcjonuje ona na wielu poziomach organizacyjnych, i na każdym z nich osiąganym jest ów cel: szczęście indywidualne i zbiorowe. Tę optymistyczną wizję popartą takimi autorytetami jak Bronisław Malinowski (Korab-Karpowicz, 2017, s. 19)¹, który, jak wspomina autor, wpłynął na ukształtowanie jego pojęcia kultury, czy Stefan Swieżawski (Korab-Karpowicz, 2017, s. 30; Swieżawski, 1978, s. 122)² i inni pisarze katolicki, odzwierciedla treść analizowanej książki. Jej układ pozwala, obok wstępu i zakończenia,

-
- 1 Korab-Karpowicz odwołuje się w szczególności do ostatniego i stosunkowo znanego dziś dzieła Bronisława Malinowskiego, jakim jest *Wolność i cywilizacja*.
 - 2 Swieżawski pisze, że jak długo człowiek pozostaje zgodny ze swoją naturą, charakteryzuje go „dążenie do pełni własnej osobowości i doskonałości, i stopniowe osiąganie tej pełni”.

wyodrębnić cztery części zatytułowane: „Człowiek, kultura, cywilizacja”, „Zasady szczęśliwego społeczeństwa”, „Szczęśliwe społeczeństwo i dobre państwo” oraz „Ludzka ewolucja i teoria kwantowa”.

Punktem wyjścia w rozważaniach prof. Korab-Karpowicza jest pojęcie harmonii. We wstępie autor wyjaśnia, czym ona jest, oraz wskazuje na problem dysharmonii we współczesnym świecie i na jego podłoże filozoficzne. Jako że to sam człowiek, obdarzony wolnością, kształtuje swoje życie, wpływ na niego mają określone idee. Na dzisiejszą dysharmonię w polityce ma wpływ nowożytny, wywodzący się od Thomasa Hobbesa obraz człowieka jako istoty egoistycznej, będącej ucieleśnieniem woli mocy, oraz idea polityki jako walki o panowanie. Aby przywrócić człowiekowi jego utracone człowieczeństwo i przynieść światu harmonię, muszą być one zastąpione przez inną wizję.

Z całą pewnością społeczeństwo, ponieważ jest zorganizowane politycznie, potrzebuje przywódców o określonych cechach, wiedzy i mądrości, zaś od obywateli wymaga cnót obywatelskich oraz świadomości, że nie tylko indywidualny interes, ale i dobro wspólne ma dla nich znaczenie. Mówi o tym trzecia zasada szczęśliwego społeczeństwa, jaką jest mądrość przywódców i cnoty obywateli (Korab-Karpowicz, 2017, s. 82). Ukształtowanie tych pożądanых cech wymagają odpowiedniego systemu edukacji. To określa czwarta zasada: właściwa edukacja (Korab-Karpowicz, 2017, s. 98). Przekazywanie wiedzy jest najważniejsze, bowiem bez zachowania tradycji nie zostaną zachowane wartości, na których opiera się rozwój społeczeństwa. Jego funkcjonowanie nie może pomijać też czynnika ładu i porządku, jakim jest prawo, oraz uczestnictwa w życiu politycznym. Jest to widoczne nawiązanie do klasycznej arystotelesowskiej wizji polityki.

Dla wymienionych zasad szczęśliwego społeczeństwa, a także pozostałych, wspólne jest kierowanie się w polityce wartościami. W *Harmonii społecznej* polityka jest ściśle powiązana z etyką. Opis każdej zasady na wzór Immanuela Kanta kończy się imperatywem moralnym. Dla przykładu, drugi imperatyw moralny mówi, że

zasada szczęśliwego społeczeństwa, jaką jest sprawiedliwość, zobowiązuje moralnie każdego, kto posiada majątek wykraczający poza potrzeby własne i swojej rodziny, *aby każdy dzielił się z innymi i używał swojej prywatnej własności na korzyść społeczeństwa*” (Korab-Karpowicz, 2017, s. 82).

W końcu to właśnie te zasady, współdziałanie, sprawiedliwość, dobre prawa, mądrość przywódców i szlachetność obywateli, a nie sama jego formalna demokratyczna struktura, muszą się stać nieodłączną częścią systemu politycznego i utrwać się z pokolenia na pokolenie jako wartości pozwalające na naszą zgodną i twórczą wspólną egzystencję.

Jak podkreśla autor, istotne są także relacje społeczeństwo – państwo. Dobre państwo bez powodu nie ingeruje w sprawy obywateli, ale ich wspomaga i chroni. Jest więcej niż nocnym stróżem społeczeństwa. Jest jego obrońcą i organizatorem. A istotą jego polityki jest stworzenie warunków do indywidualnej samorealizacji, w pełni spełnionego życia, jakie jednostka osiąga, żyjąc w swojej społeczności.

Samorealizacja człowieka jest podkreślona w części książki poświęconej ludzkiej ewolucji. Nawiązując do prac Józefa Hoene-Wrońskiego, autor rozważa możliwe etapy rozwoju ludzkości. Przestrzega, że wskutek kataklizmu wojennego na niespotykaną wcześniej skalę „grozi nam utrata wielu tysięcy lat ludzkiego rozwoju” (Korab-Karpowicz, 2017, s. 82). Jednakże dodaje, że ten krytyczny etap, w jakim się obecnie znajdujemy, ma w sobie element twórczy. Pobudza nasze myślenie. Uświadamia nam, że „panowanie nad innymi nie może być naszym celem ani nie jest faktycznie realne” (Korab-Karpowicz, 2017, s. 197). Naszym zadaniem jest dalsza ewolucja. A ta dokona się, kiedy właściwie odczytamy istotę naszego człowieczeństwa oraz zrozumiemy nasz najwyższy cel: doskonalenie się moralne i intelektualne, a to osiąga się dzięki „syntezie miłości i mądrości, uczucia i poznania, wiary i rozumu, religii i nauki, tradycji i nowoczesności” (Korab-Karpowicz, 2017, s. 198).

Tym, co odróżnia książkę *Harmonia społeczna* od wielu innych pozycji, jest próba powrotu do tradycji żywej filozofii oraz umiejętne odniesienie się do trudnej i rozległej problematyki współczesnego świata. Pomimo głębi problematyki, jaką porusza, jest napisana w sposób prosty, bez przesadnie naukowego zadęcia, co czyni ją dostępną dla każdego inteligentnego czytelnika. Nie wymaga przygotowania filozoficznego. Pomocne są odsyłacze do literatury i ciekawe objaśnienia w przypisach inspirujące do dalszych poszukiwań. Fakt, iż autor zręcznie odnosi się do poglądów innych autorów, budując w szczególności na tradycji filozofów polskich, takich jak Mieczysław Krąpiec, Stefan Swieżawski, Wincenty Lutosławski czy Józef

Hoene-Wroński, czyni *Harmonię* nam szczególnie bliską i podnosi jej wartość. Jest ona sama przykładem praktycznego zastosowania siódmej zasady szczęśliwego społeczeństwa – ciągłości pokoleń.

BIBLIOGRAFIA

- Korab-Karpowicz, W.J. (2015). *Tractatus politico-philosophicus: Traktat polityczno-filozoficzny*. Kęty: Wydawnictwo Marek Derewiecki.
Korab-Karpowicz, W.J. (2017). *Harmonia społeczna*. Warszawa: PIW.
Świeżawski, S. (1978). *Człowiek i tajemnica*. Kraków: Znak.

Magdalena Katana Mendes
Uniwersytet Opolski
magdalena.mk1976@gmail.com